

Un llibre dels historiadors **Albert Curto i Laura Tienda** repassa, a partir de documentació de descendents dels diferents propietaris, els 90 anys de vida del balneari de Cardó (1875-1965), on coincidien cada estiu personalitats i gent de l'alta burgesia i on va treballar molta gent de Benifallet, Tivenys o Rasquera. Una iniciativa espem l'última opció d'evitar que s'enfonse i rehabilitar-lo com a hotel

El passat d'un somni esplen

Terres de l'Ebre Oscar Meseguer

La serra de Cardó, i concretament l'àmbit de l'antic convent i balneari de Cardó, és un lloc tan sacralitzat com relativament poc conegut, sempre vinculat d'alguna manera al recolliment espiritual i l'aïllament volgut. Les guies per als escolars recalquen que com que sempre ha estat un lloc de difícil accés, no es va habitar fins al segle XVII, quan s'hi van instal·lar els frares de l'orde dels Carmelites Descalços. Situat al capdamunt de l'espectacular cingle del Salt del Frare, entre Rasquera i Benifallet, la construcció de l'edifici original fou impulsada el 1606 pel carmelí tortosí Fra Pau de Crist. El complex estava format pels edificis conventuals i un conjunt de 14 ermites. Els frares, però també els pastors i els bandolers que assaltaven carruatges per l'antic camí de Fullo-la, van ser-ne els principals protagonistes de la vall fins que, un cop els frares van marxar arran de les desamortitzacions eclesiàstiques del 1835, cap al 1875 es va convertir en balneari aprofitant les aigües medicinals, bicarbonatades i arsenicals. Va ser balneari des d'aleshores fins al 1965, amb el parèntesi de la Batalla de l'Ebre. Posteriorment, fins al 2007 va funcionar com a planta embotelladora d'aigua mineral a través de la societat Manantiales de Cardó SA. Ara, més de 50 anys després que el balneari tanqués i una dècada després que dixés d'operar la planta finalment explotada pel Grup Pasqual, surt a la llum el llibre dels historiadors Albert Curto i Laura Tienda *El balneari de Cardó, el passat d'un somni*, que repassa, a partir bàsicament de documentació, reculls de premsa i memòries manuscrites facilitades pels descendents dels diferents propietaris del balneari, l'evolució de Cardó com a punt de trobada anual durant dècades d'artistes de renom, grans empresaris, alts burgesos, dignitats eclesiàstiques o càrrecs influents d'arreu, atrets pel privilegi del paratge però també pel glamur que es concentrava al complex d'allotjament. **"És un llibre molt gràfic, amb moltes fotografies in-**

Imatges antigues d'una de les places del balneari plena d'estiuejants fent tertúlia i d'un grup de gent d'excursió a la Creu de Santos. A la dreta, un cartell que publicitava els efe

èdites de principi de segle XX", explica el seu coautor i director de l'Arxiu Històric Comarcal del Baix Ebre, Albert Curto.

ELS PROPIETARIS El llibre explica que aproximadament el 1875 Cardó va deixar de ser el mas robat, sotmès a tota mena d'espols, que havia estat durant els 40 anys anteriors (després de la marxa dels frares). L'empresari barceloní Salvador Cabestany, que és qui compra les finques a l'Estat i al benifalletà Josep Monclús després de pledejar-hi, s'hi encapritxa i fa reformes i adequa l'antic convent després de la tercera guerra carlista. L'antiga església es convertí en una sala de billar i un saló de reunions per a 200 persones. Després s'afegiren altres immobles i pavellons.

Cabestany (1872-1912) va ser el veritable impulsor, promotor de les aigües i artífex dels accessos, les infraestructures, l'allotjament i les instal·lacions per als tractaments hidroterapèutics. Explica el llibre que es va adonar de les possibilitats curatives en tractar-se d'una dolença de ronyons amb les aigües de la font del

Borboll. Per a ell i per als successius propietaris, Cardó, poc rendible, es convertí en una obsessió i en un objecte de veneració més enllà del negoci. A més a més, tots són de fora de les Terres de l'Ebre. **"Aquí sempre que hi ha hagut una inversió econòmica ha sigut de fora. Aquí la gent guarda i invertix poc"**, reflexiona Curto.

El 1883 el balneari arriba fins a les 50 habitacions i el 1886, ja n'oferix 90, d'entre 14 i 16 de les quals com a allotjament per a famílies que es podien fer elles el menjar. També hi havia un menjador de primera per a 100 persones i un de segona per a 40 comensals.

El llibre recorda que Cabestany va morir el 1912 i tres dels seus quatre fills tenien la vida a Mèxic, però són els seus fills els que mantenen la titularitat del balneari fins al 2020. Durant este període, en què entre altres coses s'instal·la l'enllumenat elèctric (1916), el llibre explica el protagonisme indirecte del doctor Francesc Rusca Domènech (a la font de Sant Roc s'hauria guarit d'una malaltia de pell a les mans), que tenia amistat amb la família Bruguera, pro-

pietària de diferents immobles al barri de Sant Llàtzer de Tortosa. Rusca és una altra de les personalitats enamorades de Cardó i el seu gendre i metge del balneari, Jacinto Martí, esdevindrà el secretari del consell d'administració de la Societat Balneari de Cardó SA, titular del balneari entre 1920 i 1931, amb els Cabestany incorporats a la societat. L'empresa va tenir, però, moltes pèrdues i

acaba posant Cardó a la venda per pública subhasta el 1931, després de la mort de Jacinto Martí i per 250.000 pessetes com a preu mínim. Per este preu, l'empresari Salvador Samsó, de procedència francesa i que tenia una concorreguda parada de queviures al mercat de la Boqueria, es queda el balneari. Era un home **"temerari i capriciós"** segons el seu gendre, Ramon Fonoll,

DESTACAT

Presentació del llibre este divendres a Tortosa

■ La seu de la Cambra de Comerç de Tortosa serà este divendres l'escenari de la presentació del llibre *El balneari de Cardó. El passat d'un somni*, a partir de 2/4 de 20 h del vespre. Hi participaran els dos autors de llibre; l'alcalde de Tortosa, Meritxell Roigé; el director dels serveis territorials de Cultura, Ferran Bladé, i l'escriptor i mestre tortosí Manel Ollé.

Panoràmica actual de l'antic convent i balneari de